

Олійник Д. В., бакалавр, Білянська М. М., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація: У статті теоретично узагальнено можливості використання інтерактивних методів навчання у закладах професійно-технічної освіти. Наведено приклади їх застосування у процесі підготовки майбутніх кравців. Удосконалення підготовки висококваліфікованих робітників актуальне на теперішній час в умовах відбудови України в післявоєнний період. Перед педагогами закладів професійно-технічної освіти стоїть завдання – забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці. Для надання якісної освіти, важливим є застосування інноваційних технологій, зокрема інтерактивного навчання.

Ключові слова: інтерактивне навчання; заклади професійно-технічної освіти; уроки виробничого навчання; методи навчання; підготовка фахівців.

Oliinyk D. V., Bilianska M. M.

Kyiv National University of Technologies and Design

APPLICATION OF INTERACTIVE TEACHING METHODS IN VOCATIONAL AND TECHNICAL EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract: The article theoretically summarizes the possibilities of using interactive teaching methods in vocational and technical education institutions. Examples of their application in the process of training future tailors are given. Improving the training of highly qualified workers is relevant at the present time in the conditions of reconstruction of Ukraine in the post-war period. Teachers of vocational and technical education institutions have a task – to ensure the preparation of qualifications capable of creative work, professional development, mastering and implementation of information technologies, competitive labor sales. To ensure quality education, the place has the use of innovative technologies, including interactive learning.

Keywords: interactive training; vocational and technical education institutions; industrial training lessons; training methods; training of specialists.

Вступ. Професійно-технічна освіта (ПТО) є одним із компонентів української системи освіти, що забезпечує оволодіння знаннями, уміннями і навичками певної професії. В Україні є такі типи закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО) – професійні училища, ліцеї, освітні центри, навчально-курсів комбінати тощо. Потреба в робітничих кадрах спостерігається впродовж останніх років. На теперішній момент важливість та необхідність робітничих професій обумовлена ще й необхідністю відбудови України в післявоєнний час. Водночас підготовка фахівців потребує змін та впровадження інноваційних освітніх технологій.

Особливості навчання в ЗПТО полягають у тому, що крім загальноосвітньої підготовки (яка може бути присутня не у всіх закладах), здійснюється також професійно-теоретична та професійно-практична підготовка. Загальноосвітня підготовка складається зі шкільних предметів, що опановуються здобувачами, які не мають повної загальної середньої освіти. Професійно-теоретична підготовка передбачає вивчення спеціальних та загальнотехнічних предметів, які є основним джерелом навчальної інформації для оволодіння певною професією. Головним компонентом структури навчання у ЗПТО є професійно-практична підготовка, що включає: виробниче навчання,

виробничу і переддипломну (передвипускную) практики на робочих місцях на виробництві чи у сфері послуг.

Проблеми підготовки фахівців у закладах професійно-технічної освіти розглядають у своїх дослідженнях І. Андрощук (педагогічна взаємодія у підготовці майбутніх викладачів), О. Внукова, П. Лузан, (компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців), Т. Герлянд (особливості дуальної форми навчання у закладах професійної освіти, проєктні, екоорієнтовані та інноваційні технології навчання), Н. Кулалаєва (організація дуальної форми навчання), Н. Ничкало (теоретичні засади та інноваційні освітні технології навчання та викладання в системі сучасної професійної школи), В. Радкевич (модернізація професійної освіти) та ін.

Серед проблем професійно-технічної освіти виокремлюють: застарілість матеріально-технічної бази, недостатність фінансування, неефективність управління, падіння престижу робітничих професій, недосконалість нормативно-правової бази та педагогічного забезпечення [3]. В. Радкевич, О. Гуменний зазначають невідповідність рівня підготовленості майбутніх фахівців потребам та вимогам сучасного ринку праці. У своїй роботі автори однією з проблем низької підготовки вважають недостатню інформатизацію закладів професійно-технічної освіти [8]. Т. Герлянд, І. Дрозіч, Н. Кулалаєва та ін. до основних проблем підготовки фахівців відносять: неготовність випускників працювати за фахом, відсутність необхідного досвіду самостійної професійної діяльності, розширення систем навчання на суб'єктах господарювання. Відсутність достатньої професійної кваліфікації і досвіду практичної діяльності у випускників ЗПТО вважають труднощами в адаптації до ринку праці [10].

Отже, на основі виокремлених вище напрямів досліджень у галузі професійно-технічної освіти можемо стверджувати про актуальність застосування інноваційних технологій навчання у підготовці кваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців, що допоможе у вирішенні перерахованих вище проблем. Інновація – нововведення, діяльність, що спрямована на створення принципово нових, вдосконалених технологій, виробів тощо [1]. Щодо освітнього процесу, інновація означає введення нового у цілі, зміст, методи, форми і засоби діяльності здобувачів освіти і тих, хто навчає. Серед інноваційних методів навчання, що актуальні до застосування у ЗПТО, чільне місце посідають інтерактивні методи навчання. Їх використання базується на формуванні умінь колективного прийняття рішень, роботі в команді, взаємодії у процесі здобуття знань і вмінь, що сприяє підготовці конкурентоспроможного фахівця. Інтерактивні методи навчання сприятимуть подальшій самореалізації здобувачів професійно-технічної освіти, а також стануть поштовхом для самоосвіти.

Як свідчить аналіз інформаційних джерел, поняття «інтерактивність», «інтерактив» запозичені з англійської мови. «Inter» – поміж-, серед-, взаємо- «act» – діяти, отже, «Interact» – взаємодіяти. Відповідно, інтерактивне навчання це – навчання, побудоване на активній взаємодії викладача та учнів [7, с. 13].

В англійських джерелах використовують термін «активне навчання» (active learning) і розуміють такий спосіб здобуття освіти, який заохочує учня активно співпрацювати у процесі групової роботи [9]. На думку Н. Коломієць, інтерактивні методи навчання ґрунтуються на активній взаємодії учнів і завдяки діяльності кожного відбувається оволодіння новими знаннями [5]. О. Комар тлумачить інтерактивні технології навчання як організацію освітнього процесу, що пов'язана з колективною діяльністю і базується на співпраці та активності здобувачів освіти [6].

О. Пометун у посібнику «Енциклопедія інтерактивного навчання» трактує інтерактивне навчання як організацію освітнього процесу вчителем за допомогою певної системи способів, прийомів, методів, заснованих на:

- суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах педагога й учня (паритетності);
- багатосторонній взаємодії і комунікації;
- конструюванні знань учнем;
- використанні самооцінки та зворотнього зв'язку;
- постійній активності учня [7, с. 7].

Науковцем також розглянуто питання про різницю між поняттями «інтерактивне навчання» та «методи інтерактивного навчання». У процесі інтерактивного навчання пізнавальна діяльність учнів є вторинною, оскільки за умови припинення дії методу учень перестає активно навчатися та взаємодіяти з іншими. Отже, за умов застосування інтерактивного навчання вирішальною є активність учня, що визначається як самим методом, так і освітнім середовищем [6, с.11].

М. Білянська обґрунтовує і наводить приклади застосування інтерактивних методів навчання на уроках біології («Карусель», «Акваріум», «Ажурна пилка», метод «Прес», «Навчаючи – вчуся», кейс-метод, дискусія) [2].

Мета статті – узагальнити особливості використання інтерактивних методів на уроках виробничого навчання у процесі підготовки майбутніх кравців і навести приклади їх застосування.

Результати дослідження. Розглянемо особливості застосування і приклади інтерактивних методів на уроках виробничого навчання у ЗПТО швейного профілю. Мета проведення уроків полягає у створенні таких умов для навчання, за яких учень сам відкриватиме, здобуватиме й конструюватиме знання та власну компетентність у різних сферах життя та своєї професійної діяльності. Це є принциповою відмінністю цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної системи освіти.

На наш погляд, застосування інтерактивних методів навчання у процесі підготовки майбутніх кравців має ґрунтуватися на таких принципах:

- Принцип активності: кожен здобувач освіти залучений до уроку і до виконання поставленого завдання.
- Принцип зворотного зв'язку: за умов виникнення труднощів з виконанням роботи, здобувач може попросити допомоги у майстра, або ж звернутись за допомогою до одногрупників.
- Принцип експерименту: основна задача – пошук нових шляхів вирішення завдання. На уроках виробничого навчання з професії «Кравець» необхідно розвивати творчість і креативність, іноді можна спробувати нові методи обробки і виготовлення одягу разом з учнями.
- Принцип довіри: у майстра виробничого навчання більше шансів взаємодії з учнями, тому майстру обов'язково треба шукати ці шляхи.
- Принцип рівності: головна задача педагога – не нав'язувати власну позицію, а лише висловлювати свою думку нарівні з усіма учасниками освітнього процесу.

Добираючи інтерактивні методи до використання на уроках виробничого навчання, доцільно враховувати структуру уроку, аналізувати індивідуальний стиль викладання, а також звернути увагу на відповідність даного методу змісту матеріалу. Методи є знаряддями праці в руках досвідченого тренера, який пристосовує їх відповідно до власних потреб, відчуттів та характеру [4, с. 64]. Для ефективного застосування методів рекомендовано точне їх проектування. Основними етапами добору інтерактивних методів навчання є такі:

Етап 1. Визначення потреб і запитів здобувачів освіти.

Етап 2. Визначення мети навчання – результатів, яких хочемо досягнути у процесі заняття.

Етап 3. Створення концепції навчання, тобто формування змісту заняття та добір інформації, а також умінь; навчання розглядають як однорідну, взаємопов'язану цілісність.

Етап 4. Добір методів навчання, котрі найкраще відповідають визначеним цілям, а також пристосовані до характеру та можливостей здобувачів освіти.

Етап 5. Аналіз та підготовка необхідних ресурсів, з допомогою яких проводитиметься заняття: компетентні викладачі, навчальне приміщення, технічні засоби навчання, методичні, навчальні та інформаційні матеріали тощо.

Етап 6. Створення кінцевого варіанту навчального заняття – загальна тривалість та окремих його частин, уточнення принципів співпраці [4, с. 28].

Найбільш доцільними для використання на уроках виробничого навчання вважаємо такі інтерактивні методи:

- «Мозковий штурм»;
- «Обговорення проблеми в загальному колі»;
- «Робота в парах»;
- «Рольова гра»;
- «Ситуативне моделювання».

Методи *«Рольової гри»* та *«Ситуативного моделювання»* на уроках доцільно застосовувати на початку вивчення нової теми. Це сприятиме зацікавленню учнів матеріалом, що вивчається, оскільки вони відрізняються від традиційних уроків. Використання *цих методів* дає можливість кожному учню проявити себе у певній ситуації (дії, риси характеру, взаємодія з групою). Під час вивчення теми «Виготовлення спідниці» можна застосувати метод *«Рольової гри»*, дійовими особами якої будуть: кравець та замовниця. Уявімо, що замовниця прийшла в ательє, щоб пошити спідницю, задача кравця – правильно зняти розмірні ознаки замовниці. Важливо не тільки дотримуватися основних правил їх зняття, а також і проявляти аспекти професійної етики під час роботи з клієнтами. Прикладом *«Ситуативного моделювання»* може бути моделювання виробничої наради під час вивчення теми «Виготовлення фартухів». Між учнями розподілені ролі: замовника, керівника підприємства, технолога, конструктора, закрійника та кравців. Змодельована ситуація відбувається на швейному підприємстві, її мета полягає у вирішенні питання про підбір матеріалів для пошиття фартуха. Кожен учасник, спираючись на власні знання, обґрунтовує вибраний матеріал відповідно моделі замовника. Потім керівник приймає спільне рішення з командою та обговорює його із замовником.

Використання методу *«Мозкового штурму»* сприяє прояву творчої активності. Учасники обговорення пропонують якомога більшу кількість варіантів рішення, в тому числі найбільш фантастичних. Наприклад, під час вивчення теми «Виготовлення платтяно-блузочного асортименту» учням можна запропонувати підібрати оригінальні аксесуари для суконь ділового стилю.

Метод *«Роботи в парах»* дає змогу формувати навички комунікації, організаційні вміння, а також проявляти взаємодопомогу у виконанні завдання. Застосування *«Роботи в парах»* покращує процес навчання та адаптує учнів до командної роботи. Застосувати метод можна у процесі вивчення теми «Виготовлення різних видів кишень».

На уроках виробничого навчання використовуємо *«Обговорення проблеми у загальному колі»*. Наприклад, *«Обговорення дефектів під час виготовлення верхнього одягу»* впливає не тільки на активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу, а й допомагає запобігти виникненню деяких дефектів під час роботи: кожен здобувач освіти, висловлює свої думки, слухає інших, бере участь у дискусії. Якщо учень допускався

помилку під час обговорення, то, вчасно виправивши їх, не допускає під час виконання практичної роботи.

Висновки. Отже, можемо стверджувати, що використання інтерактивних методів навчання в освітньому процесі закладів професійно-технічної освіти сприяє активній взаємодії між самими учнями та учнів і викладача. Вона впливає на реалізацію творчого потенціалу, підвищення працездатності та зацікавленості до предмету, забезпечує комунікабельність між усіма учасниками процесу, формує професійні якості і професійну компетентність, адаптацію до роботи на виробництві. Доцільними для використання на уроках виробничого навчання під час підготовки кравців є мозковий штурм, обговорення проблеми в загальному колі, робота в парах, рольова гра, ситуативне моделювання. У результаті використання методів інтерактивного навчання здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці.

Список використаної літератури

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>.
2. Білянська (Скиба) М. Застосування інтерактивних методів на уроках біології. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки: збірник наукових праць*. 2016. № 4 (55). С. 11–16. URL: <http://www.enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23011/Skyba%20M..pdf?sequence=3&isAllowed=y>.
3. Внукова О. М. Методологічні засади професійної освіти : навчальний посібник для студентів напрямів підготовки 6.010104 Професійна освіта (Технологія виробів легкої промисловості), 6.010104 Професійна освіта (Дизайн). Київ: КНУТД, 2015. 198 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/2964>.
4. Інтерактивні методи навчання: навч. посібник. За заг. ред. П. Шевчука і П. Фенриха. Щецін: Вид-во WSAP, 2005. 170 с. URL: https://nmc-pto.rv.ua/DOK/IMN_2005.pdf.
5. Коломієць Н. А. Дидактичні засади застосування інтерактивних методів навчання молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2009. 19 с.
6. Комар О. А. Інтерактивні технології у ВНЗ. URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/375/1/interaktivni_tehn_VNZ.pdf.
7. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/24841>.
8. Радкевич В. О., Гуменний О. Д. Smart-комплекси навчальних дисциплін для професійно-технічних навчальних закладів. *Теорія і методика професійної освіти*. 2016. № 11, т. 3. С. 11–19. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84273971.pdf>.
9. Oxfordreference. URL: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199212064.001.0001/acref-9780199212064>.
10. Герлянд Т. М., Дрозіч І. А., Кулалаєва Н. В., Романова Г. М., Шимановський М. М. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб. За заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. Житомир: Полісся, 2019. 304 с. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=-s2hB24AAAAJ&citation_for_view=-s2hB24AAAAJ:t6usbXjVLHcC.